

MANUEL IRUJO SARIA

*Jean Haritschelhar,
euskaltzainburu ohia*

Irujo etxea elkarteko zuzendaria eta kideak,
Agintari jaun-andereak,
Euskaltzain kideak,
Jaun-Andereak: Egun on.

Aureskua etxearen aitzinean, koroaren kantua areto honetan sartzean, Koldo Biñuales zuzendariaren hitz sarkorrak, Miren Azkarate Eusko Jaurlaritzako Kultura sailburu anderearen laudorioak, eta oparitzat Manuel de Irujo-ren urrezko domina eta seiburua Nafarroako sei merindadeen ikurra, horiek guzirik pozik uzten naute.

Lehenik nahi dizkiek eskerrak bihurtu Irujo etxea elkarteko zuzendari eta kide guztiei aurten hautatu bainaute Manuel de Irujo saridun. Bosgarrena naiz eta bosgarren izaiteko hautatu duzue, seigarren merindadeko Nafar bat. Oroitarazten dizuet Nafarroa Behereko seigarren merindade hori izan dela Nafarroako erresuma askatu azkena eta han sortu dela, Garaziko herrian, euskal literatura.

Ohore enetzat ikusirik nor izan diren lehenbiziko lauak, jadanik zenduak diren José María Jimeno Jurío, historiagilea eta euskaltzain ohorezkoa; Jose Mari Satrustegi, euskaltzain osoa, bien familiak agurtzen ditudala eta esker-tzen honara etorririk; Pedro Miguel Etxenike fisikaria eta Gregorio Monreal legelaria, biak ikerle bikainak, aspaldiko adiskideak. Agur bero bat zuri Goio!

Eskerrak zuri ere Miren. Behar diren ñabardura guzietan segitu duzu ene bizia konparatuz Manuel de Irujo-renarekin: biak nafarrak, biak Unibertsitateko estudioak eginik, biak pilotazaleak, biak Euskal Herriko Unibertsitateko *Doctor Honoris causa* izendatuak eta biak ukan dugun gure bizitza osoan euskararen kezka eta haren aldeko borroka. Ez duzu ahantzi ene esposa, baitakizu ikerleen bizian espos-lagunek daukaten eragina.

Bai, zinez, ohore haundi bat enetzat sari honen hartzea, gizon miragarria izana baita XX. mendean Manuel de Irujo. Aski zaharra naiz aspaldiko oroitzen sartzeko. 1936, uztailaren 19an Baigorri nintzen oporretan eta ikusi nuen Blas Marin Elizondoko alkatea, Baigorri ihesi etorria bere biziaren salbatzeko, alkate errepublikanoa zelakotz. Gogoan ditut orduko gudukak Euskal Herrian gaindi, Irun, Donostia, Durangoko eta Gernikako abrekeriak, Bilbo-ren erortzea. Banekien bazela Espainiako Errepublikako Gobernuan ministro bat, Justiziako ministroa Manuel de Irujo deitzen zena. Gaztaroko aments horietan jalgitzen zen Manuel de Irujo, egiatzko euskaldun, gizon zintzo eta jakintsua.

Egun batez egin nuen haren ezagutza. Elizondon Euskaltzaindiak ospatu zuten Antonio Abadiak lehen aldikotz Hegoaldean kokatu zituen Lore Jokoen mendeurrena. 1979 ginen eta orduko euskaltzainburuak, Aita Vilasante-k galdengin zidan mintzaldi baten egitea aipatuz nola ehun urte lehenago Elizondon ospatu ziren Lore Jokoak. Egin nuen mintzaldia aipatuz nola agertzen zen euskararen kezka larria Arrese Beitiaren kantu sarituarekin, Elizondon agertu zela Ameriketarik etorri berria Jose Mari Iparragirre *Gernikako arbola* himnoaren sortzailea.

Ene ondotik mintzatu zen Manuel de Irujo. Laurogeita hamar urtetara hurbiltzen ari zen, baina bere hitzetan bazen su, kar, pindar, laudatzen zituela euskara, euskaldun jendea eta aro demokratiko berria. Miraturik egon nintzen eta gero harekin mintzatzeko paradaz baliatu nintzen, nahiz oso laburra izan zen.

Gaurko eguna, jaun-andereak, luzaz egonen da ene baitan. Alabaina, utziz bizitza pribatuak emaiten dituen zorionak familia daukadala gogoan, bizitza publikoak ere eskaintzen ditu garai goxoak. Haietan azpimarratzen dut lehenik 1962. urtea, urtarrilean etorri bainintzen Baionara euskal erakustokiko zuzendari gisa eta beraz Agenetik Euskal Herriratu nintzen, uztailen izendatu baininduten euskaltzain oso eta urrian sartu nintzelakotz Bordeleko Unibertsitatean espainol irakasle.

Gero dator 1988.a, abenduaren 15ean, Gasteizko kanpusean hartu nuelarik Euskal Herriko Unibertsitateko *Doctor Honoris causa* titulua. Hamabost egunen buruan, abenduaren 30ean, euskaltzainkideek euskaltzainburu izendatu ninduten. Zinez urte eta hilabete zoriontsua!

Azkenik, hona non naizen zuen aurrean 2005ko ekainaren 4ean *Manuel de Irujo* saria eskaintzen didatela historiaz beterik dagoen Lizarra hiri hone-tan eta duela hamabost egun, maiatzaren 21an, Baigorriin Eusko Ikaskuntzak emaiten zidala *Manuel Lekuona* saria. Urte hau ere gogoangarri den urtea da.

Berriz ere errepikatuko ditut ene eskerrik beroenak Irujo etxea elkarte-ari, haren zuzendari den Koldo Biñuales eta kide guziei, Miren Azkarate ande-reari eman duen mintzaldiarentzat hunkigarria izan baita enetzat eta ene fa-miliarentzat, aphantzi gabe aurreku dantzaria, txistulariak eta Ereintza abesbatza apaindu dutelakotz eskaini didaten besta hau eta, dudarik gabe, gaur areto honetan bildu diren jende guziei. Bai, zinez, milesker.